

O. B. Сем'янік

ВІД СТУДЕНТСЬКОГО АКТИВІСТА ДО ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА: ПОЧАТКИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО НАПРИКІНЦІ XIX — ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Ключові слова: Лонгин Цегельський, студентський рух, громадсько-політична діяльність, журналіст.

Ключевые слова: Лонгин Цегельський, студенческое движение, общественно-политическая деятельность, журналист.

Key words: Lonhyn Tsegelsky, student movement, civil and political activity, journalist.

Питання дослідження життєвого шляху, діяльності та творчої спадщини провідних національних діячів стали одним із важливих завдань сучасної історичної науки. Адже за тими чи іншими подіями і явищами стоять конкретні люди. Аналіз діяльності видатних особистостей у контексті загальнонаціонального розвитку допомагає адекватно відтворити перебіг подій. У зв’язку з цим значної уваги заслуговують історичні постаті кінця XIX — початку ХХ ст. До їх когорти можна без перевбільшення віднести і постать Л. Цегельського — відомого громадського діяча, політика, посла до Галицького сейму і Віденського парламенту, першого міністра внутрішніх справ ЗУНР.

Дослідження його багатогранної діяльності є важливим для осмислення розвитку студентського руху на межі XIX—XX ст., процесу державотворення, соймової та парламентської діяльності політичної еліти Галичини, а також журналістики.

Вивчення громадсько-політичної діяльності Л. Цегельського, поза сумнівом, заслуговує спеціального дослідження, яке б дозволило показати його роль у національному житті України у першій половині ХХ ст.

В українській історіографії практично відсутні праці, які б були присвячені цій особистості. До короткого списку можна хіба що віднести невеликі за змістом статті Я. Дащенка, М. Здорового та й власне спогади самого Л. Цегельського [1].

Мета нашого короткого дослідження — провести всебічний та об’єктивний аналіз основ формування світогляду Л. Цегельського, його громадсько-політичної діяльності, визначити його

місце і роль в українському національному русі. Відповідно до мети ставимо перед собою **завдання дослідити**: становлення ідейних поглядів Л. Ієгельського як громадсько-політичного діяча, роль Ієгельського у суспільно-політичному житті західноукраїнських земель та його взаємини з тодішніми громадськими і політичними діячами та організаціями.

Об'єктом дослідження є громадсько-політична діяльність Л. Ієгельського в контексті українського національного руху наприкінці XIX — першій половині ХХ ст.

Л. Ієгельський народився 29 серпня 1875 р. в Камінці Струмиловій (нині — м. Кам'янка-Бузька Львівської області) у сім'ї священика о. Михайла Ієгельського, відомого громадського діяча. Він був нащадком давніх священичих родів Ієгельських і Дзеровичів, які багато прислужились для греко-католицької церкви і українського народу загалом. Молодий Лонгин набув від представників цього роду та сім'ї високу особисту культуру, родові традиції і патріотизм. Закінчивши Академічну гімназію у Львові, продовжив навчання на юридичному факультеті Львівського університету, який закінчив у 1898 р. Опісля проходив правничо-адміністративно практику при Міністерстві закордонних справ у Відні та посольстві Австрії у Стокгольмі. Захистив докторат у галузі міжнародного права. Будучи на студентському конгресі в Англії, виголосив промову, в якій захищав інтереси Галичини у процесі перебудови Європи. Своєю промовою образив російського царя, через що був вигнаний з конгресу та країни, а у м. Пассау на німецько-австрійському кордоні заарештований за «образу маєстату іншого монарха». І тільки завдяки старанням ректора і сенату Львівського університету, намісника Галичини графа Г. Бобринського звільнений з-під арешту [2].

По закінченні університетських студій Л. Ієгельський займався адвокатською практикою. Однак згодом залишив її і присвятив себе журналістській і політичній діяльності як член національно-демократичної партії.

Характеризуючи його діяльність, відомий політик і громадський діяч К. Левицький писав: «Вже з кінцем девяťдесятих років минулого століття (XIX ст. — О. С.), як студент університету у Львові визначився енергією і вимовою та причинився до злуки студентських товариств «Ватра» й Академічне

Братство у Львові у з'единену студентську організацію: Академічна Громада» [3]. Власне консолідації українського студентаства на національній платформі, яка відбулася в січні 1896 р. об'єднанням студентських товариств Львівського університету — народовського «Ватра» і радикально-соціалістичного «Академічне братство», які об'єднались в єдину «Академічну громаду», сприяли і міжнаціональні суперечності [4].

Період кінця XIX — початку ХХ ст. став переломним у характері українського національного руху. Його особливістю було те, що він вийшов за рамки культурно-просвітницької діяльності і переріс у політичний. Цю трансформацію швидко підхопило і підтримало насамперед молоде покоління українців, зокрема студенти. Вирішальною у цьому відношенні була поява нової генерації молодих діячів, яку Іван Франко називав «Молодою Україною».

Одним із активістів, які проявили себе у студентському, громадському та політичному русі, був Л. Цегельський. На переломі XIX і ХХ ст. у Львові було створено таємний провід української молоді, який складався із 10 членів. Цей провід вніс суттєвий вклад в активізацію громадсько-політичного руху в Галичині та боротьби за українську самостійну державу загалом. Власне Л. Цегельський був одним з найактивніших членів цього проводу й одним із редакторів щомісячного журналу «Молода Україна», який почав виходити у січні 1900 р. До складу його редколегії також увійшли: О. Грабовський, В. Старосольський, Є. Косевич, В. Темницький, А. Крушельницький, С. Горук. Видавці журналу закликали гуртувати усю свідому українську молодь до співпраці, без різниці у соціальному становищі і партійній належності. Найчастіше редакційні статті першого річника часопису підписували В. Старосольський та Л. Цегельський. Загалом журнал мав на меті стати органом «не якоїсь там провінції... а органом молодіжи всієї України» [5].

У його редакційній статті першого номеру зазначалось: «Стягом, що під ним спішитимемо у бій за наші ідеали, є не само питання мови, не само питання етнографічної відрубності, се питання політичної независимості, питання потреб поневолених верств нашого народу, повної соціальної справедливості... Політична воля, економічна рівність та соціальна справедливість, се прикмети нашої національної ідеї».

З метою утвердити і поширити у свідомості українського населення Галичини національну ідею Л. Цегельський видав брошуру (*перше видання 1901 р.*) під заголовком «Русь-Україна і Московщина-Росія», яка мала велике значення. Дана брошуря була видана трьома накладами у кілька десятків тисяч примірників, користувалась особливою популярністю серед населення. Як стверджував Лисак-Рудницький, «метою брошури було популяризувати серед нашого народу назву «українець» та «Україна», побороти московфільство, виказуючи історичні, етнічні, ідеологічні та культурні різниці між обома народами» [6]. Сам же Цегельський у передмові до видання у 1916 р. писав: «Здається, ця невелика розвідка задовольнила вище описану потребу. Розхоплено її швидко, читано живо... Книга поширилась на російській Україні та мала вплив на ідеологію молодої революційної української інтелігенції, прищеплюючи їй історичну ідею української державності» [7].

14 липня 1900 р. відбулося віче українських студентів Австро-Угорщини за участю близько 500 чол., у тому числі лідерів українських партій, зокрема Ю. Романчука, В. Охримовича, М. Павлика, М. Ганкевича. У заклику на віче наголошувалось, що останнім часом актуальною стала справа, яка є «синтезою всіх наших змагань, всіх наших стремлінь, всього життя нашої нації. Це справа державної самостійності українського народу!» [8]. На цьому вічі з великою промовою виступив і Л. Цегельський, який наголосив, що «національна держава стала тепер формою, в якій розвивається людство». Він наголосив, що «залишається одне — створити свій власний державний організм, свою власну незалежну самостійну українську національну державу в етнографічних границях по всій території, заселеній українським народом... Тільки в такій державі, тільки в самостійній Україні зможе відповідно зажити наша нація». Власне у промові Л. Цегельського чуємо заклик до соборного єднання галицьких і російських українців у порівні до державної самостійності: «Через кордон подають собі руки українці з обох боків Збруча. Понад багнети, що стережуть границю, підноситься велика ідея, злучаючи всі щирі серця до необхідності самостійності України зображені уже новий тип українського патріота, який усім своїм єством живе ідеєю самостійності» [9]. Завершилось це віче співом національного

тімну «Ще не вмерла України...». Зміст цієї промови дозволяє зрозуміти не тільки основні засади студентського руху, переконатись у активній та переконливій позиції представників останнього, а й прослідкувати державотворчі погляди молодого покоління, зокрема питання соборності.

У перші роки ХХ ст. Л. Цегельський бере участь практично у кожному великому вічі, причому не тільки студентського, але й соціального або політичного характеру.

У 1902 р. Л. Цегельський належав до перших організаторів селянських страйків у Галичині, однак за агітацію між населенням мав кілька судових процесів. В одному з них суд присяжних визнав його винним за «збурення ладу публічного», наслідком чого був бін стратив академічний ступінь. У цьому судовому процесі Л. Цегельського захищав К. Левицький, який на той час був вже знаним у Галичині адвокатом.

Всесторонній у своїй діяльності, Л. Цегельський підтримував зв'язки із відомими громадсько-політичними діячами із Наддніпрянської України. Серед них М. Міхновський, В. Шемет — організатор першої української посольської громади в російській Думі, С. Петлюра, В. Винниченко, М. Мартос, А. Жук та ін. Зокрема, підтримуючи зв'язки із М. Міхновським, Цегельський видав від імені Революційної української партії брошуру «Самостійна Україна», яку власне і намагався поширити по Східній Україні.

Л. Цегельський з початком ХХ ст. бере активну участь у боротьбі населення Галичини за рівне виборче право. Виступаючи з приводу виборчої реформи на листопадовому вічі 1910 р. у Львові, посол Л. Цегельський дуже трепетно розпочав свою промову: «Гомоном тривоги б'є дзвін з сойму і кличе нас, щоб ми підмогли наших послів. Три роки минає як демократія Австрії здобула справедливу виборчу реформу до парламенту. Хоч сей парламент не сповнив надій демократії... все ж в Австрії доконав ся великий перелом, бо у тім парламенті двигнено клич великих демократичних реформ... прийшла послідна пора, щоб таке стало ся в kraю, в законодатнім тілі... де потреби всіх горожан kraю лежать в межах курієвого законодавства виконуваного соймом» [10].

У Л. Цегельського був також хист журналіста і він став вчасно дописувати до періодичних видань Галичини. Згодом

увійшов до редакції щоденника «Діло», а у 1907 р. став його головним редактором. Однак, будучи за своїм характером людиною радикальних поглядів, конфліктною, він написав, що митрополит А. Шептицький буде працювати на більшу славу Польщі. Власне за цю статтю Л. Цегельський втратив своє становище у «Ділі» [11].

З вибухом Першої світової війни д-р Л. Цегельський став одним із ініціаторів Української Головної Ради, сформованої з представників усіх українських партій у Львові, та членом Боєвої управи Українських Січових Стрільців.

Таким чином, важливо підсумувати, що вирішальний вплив на формування ідейно-політичного світогляду та утвердження громадської позиції Л. Цегельського відіграли передусім родинне коло, студентські роки. Входження Л. Цегельського у коло галицької, а згодом і загалом української політичної еліти розпочалось насамперед із активної участі у студентських організаціях Галичини.

Велику популярність Л. Цегельському принесли часті промови під час зборів, віч, мітингів та демонстрацій, на яких він зарекомендував себе талановитим оратором, а також намагався донести до галичан свою політичну позицію.

Активна діяльність у студентському русі поступово переросла у боротьбу за національно-культурні та політичні права галицьких українців, налагодження зв'язків з діячами Наддніпрянської України і, що дуже важливо, усвідомлення у молоді роки національно-державної незалежності та соборності України.

Джерела та література

1. Дацкевич Я. Лонгин Цегельський та українська політична думка 1900–1917 рр. / Я. Дацкевич // Цегельський Л. Русь-Україна і Московщина-Росія: Історико-політична розвідка / Л. Цегельський. — Львів: Апріорі, 2007. — С. 3–12; Здорове га М. Лонгин Цегельський біля витоків української дипломатії // Мандрівець. — 2009. — № 2. — С. 42–44; Цегельський Л. Від легенд до правди: Спомини про події в Україні, зв'язані з першим листопадом 1918 р. / Л. Цегельський. — Львів: Свічадо, 2003. — 336 с.
2. Малюта О. Просвіта і Українська державність (друга половина XIX — перша половина ХХ ст.) / О. Малюта. — К.: Видавничий центр «Просвіта», 2008. — С. 738.

3. Левицький К. Українські політики. Друга частина. Сильвети наших давніх послів і політичних діячів 1907–1914 рр. / К. Левицький. — Львів: Накладом видавничої Спілки Діло, 1937. — С. 70.
4. Жерноклеєв О. С. Національна ідея «Молодої України» (1900–1903) / О. Жерноклеєв // Галичина. — 1997. — № 1. — С. 30.
5. Там само. — С. 31.
6. Лисак-Рудницький С. Історичні есе. — Т. 1. — С. 274.
7. Цегельський Л. Русь-Україна і Московщина-Росія. Історико-політична розвідка / Л. Цегельський. — Львів: Апріорі, 2007. — С. 13.
8. Гунчак Т. Україна. Перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т. Гунчак. — К.: Либідь, 1993. — С. 55.
9. Там само. — С. 55.
10. З вічевого руху. Велике віче у Львові // Діло. — 1910. — 14 падолиста. — С. 2–3.
11. Кедрин І. Життя, події, люди / І. Кедрин. — С. 148.

Анотації

Семянник О. В. От студенческого активиста до общественно-политического лидера: начало политической деятельности Лонгина Цегельского в конце XIX — начале XX века.

В статье автор прослеживает формирование и эволюцию мировоззрения Л. Цегельского от активного студента до влиятельного политика. Уже со студенческих лет Л. Цегельский проявил себя как активный представитель студенческого движения, стоял у истоков некоторых организаций и являлся членом народно-демократической партии.

Semianyk O. V. From a Student Activist to a Social and Political Leader: the Beginnings of Lonhyn Tsegelsky's Social and Political Activities in the Late 19th — Early 20th Century.

In the article the author tries to trace the formation of L. Tsegelsky's outlook and evolution from the active student to the influential politician. The author concludes that the family environment and good education had a significant influence on the formation of L. Tsegelsky's personality, his ideological and political outlook. From the student's years L. Tsegelsky proved himself to be an active representative of the student movement, was at the origins of different organizations, participated in a number of leading public companies in Galicia, and was a member of the Democratic People's Party.